

KÉP-
SZERKESZTÉS
SAJTÓFOTÓ

MB

99.061

KÉP-
SZERKESZTÉS
SAJTÓFOTÓ

Radics Vilmos

KÉP-
SZERKESZTÉS
SAJTÓFOTÓ

Lektorálta:

DR. HAIMAN GYÖRGY

tanszékvezető egyetemi tanár

Szaklektorok:

Fotó, magasnyomás:

HORVAI JÓZSEF

Mélynyomás:

HUPJÁN JÓZSEF

Ofszetnyomás:

LOSONCZY GYÖRGY

Színes nyomás, formakészítés:

STÁHL ENDRE

© Radics Vilmos

Kiadja:

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége

Felelős kiadó:

MEGYERI KÁROLY

főtitkár

83.1412

Athenaeum Nyomda

Felelős vezető:

SZLÁVIK ANDRÁS

vezérigazgató

MB 99061

1981

ISBN 963 01 5752 7

Előszó

Nyomdaiparunk mai fejlettségi fokát – az utóbbi két évtized céltudatos fejlesztésének eredményeként, korszerű, okos, új technikai berendezések üzembe állításával – lehetőséget biztosít ahhoz, hogy az uralkodóvá vált ofszettechnológia adottságait jól kiaknázva időszaki lapjaink, folyóirataink formakultúrájának továbbgazdagításával új vonásokkal járuljon hozzá és segítse a művészeti szerkesztő munkáját.

E könyv szerzője, Radics Vilmos évtizedek óta gyakorló tördelőszerkesztő: 1952-ben az akkori idők legrangosabb, legszínvonalasabb képes magazinjának, a Vengrija–Hungary című lapnak lett tördelőszerkesztője, majd ennek megszűnése után, 1959-től az ötnyelvű Magyar Szemle művészeti szerkesztője, s több mint tíz esztendőn át főszerkesztő-helyettese volt. Eközben, a MUOSZ felkérésére, 1957 óta megszakítás nélkül tanítja a fiatal újságírókat az újságtipográfiai és tördelőszerkesztési feladatok ismeretére, az általuk gondozott lapok nyomdai előállításához szükséges technológiákhoz használt technikák és anyagok megismerésére és gyakorlati alkalmazására. Hogy mindezt milyen eredménnyel folytatja a könyv szerzője: lap-

jaink, folyóirataink jelentős részének tipográfiai arculata már ma is bizonyítja, hogy a mintegy 25 esztendő óta működő iskola tördelőszerkesztői tagozatán jó irányú, értékes képzés folyik. Ennek eredményeként periodikáink külső-belső megjelenési formája egyre magasabb színvonalon van jelen hazai sajtónkban. Könyvében nemcsak a folyóiratok esztétikai-logikai formálásával foglalkozik mélyrehatóan a szerző, de részletes ismeretekkel segíti az olvasót eligazodni a nyomdai eszközök és korszerű technikák nyújtotta lehetőségek alkalmazásában. Különösen nagy hangsúllyal foglalkozik az illusztrációk, első sorban a fényképek minőségi követelményeivel, egyben szemléltetően bemutatja miként jelentkeznek a készterméken a nem „nyomdaérett” fényképek vagy más illusztrációk hiányosságai. A leggyakrabban előforduló ilyen hibákat – amelyek alapvetően lerontják a bármilyen jól megkomponált oldalak esztétikai hatását, – példaként be is mutatja a szerző, egyben az elhárítás mikéntjére is rámutat.

De ugyanilyen mélyrehatóan veszi sorra mindazokat a tennivalókat, amelyek a mai – főként képre épülő – folyóirataink, magazinjaink korszerű megformálásával, annak gyakorlati kivitelezésével járnak. Nem mulasztja el a szerző a figyelmet felhívni arra is, hogy a lappal kapcsolatos ténykedésünknek nem mondhatunk le arról az alapelvről, hogy munkánkkal mindenk előtt az olvasót szolgáljuk. Ezt a hiva-

tást csak úgy lehet és csak úgy érdemes gyakorolni, hogy igényességével a tördelőszerkesztő vagy a lap előállításával foglalkozó nyomdán kívüli team – újságíró, képszerkesztő, tördelőszerkesztő – mindent ennek a szolgáltatnak rendel alá.

Ebben segít a szerző könyvével, amikor a lapcsinálás teljes ismeretanyagát a lehető legszélesebb skálában tárgyalja. Teszi ezt azzal a megfontolással, hogy olvasója kezébe olyan könyvet adjon, amiben a munkája során felvetődő kérdéseire megkapja a konkrét – és nem általánosságban mozgó – választ.

A tartalomjegyzék címszavai mutatják, hogy kézikönyvszerű részletességgel tárgyalja a fotótechnika, a felhasználható képek alakításán, vágásán keresztül az egyes nyomtatási eljárásoknál alkalmazandó módszereket, azzal a szándékkal, hogy a nem szakember is eligazodjon és alkalmazni tudja azokat a lehetőségeket, amelyeket lapja jobbítása érdekében kihasználhat.

A szerzőnek több évtizedes gyakorlata alatt szerzett sokirányú tapasztalata, szerteágazó, sokrétű szakmai ismerete segítette és tette teljessé nagy munkával létrehozott hézagpótló kézikönyvét.

Radics Vilmos több évtizedes kiemelkedő szakmai tevékenységéért számos kitüntetésben részesült, majd 1978-ban a tipográfusok legnagyobb kitüntetésével, a Tótfalusi Kis Miklós-díjjal ismerték el szakirodalmi, oktatói, tipográfiai munkásságát.

Erdélyi János

Tartalom

	7	Előszó
	10	Bevezető
Képszerkesztés	20	A képszerkesztés múltjáról
Fényképezés	22	Képszerkesztés, képszerkesztő
Képismeret	24	A képszerkesztő ismeretanyaga
	25	A képszerkesztő munkája
	30	<i>A fotó és reprodukciója</i>
	32	A fényképezőgép
	37	Film- és papírméretek
	39	A fotó technikai jellemzői
	45	A sajtófotó további jellemzői
	60	Mozgásábrázolás
	70	A főtéma arany metszésben
	74	Közei és távoli felvételek
	76	Horizont — perspektíva
	86	A montázs
	92	A relatív nagyság
	93	A rajz és a fotó kombinációja
Fotóinformáció	96	<i>A fotóinformáció kategóriái</i>
Fotóműfajok	110	A referenciális fotók alfajai
	130	Művészi képek
	138	Nem informatív jellegű képek
	143	Néhány díjazott sajtófotó
A sajtófotó	150	<i>A kép a tervezőasztalon</i>
kép-	150	A kép méretezése
szerkesztésének	164	Rajzok méretezése
technikája	166	Háttér nélküli képek
	168	Képvágás
	172	Képkivágás

	177	A kép szerkezete és az elhelyezés
	180	Kerek sarok
	182	Kör alakú és ovális képek
	184	Portrészorozat vagy portrécsoport
	186	Keretezett képek és rajzok
	188	Képek szürke háttérrel
	190	Képek fekete háttérrel
	192	Negatív és pozitív szöveg tónuson
	194	A beforgatások módszeréről
	195	Címek és szövegek a képben
	201	A képbe vágott kisebb képek
	204	Képkiegészítés retussal
	206	A műszaki retus
	208	Képösszeállítás retussal
	209	Képalírás
Anyag- összeállítás	212	<i>Anyagösszeállítás</i>
Fekete-fehér modellek	222	Képelrendezési formák
	225	<i>Fekete-fehér modellek</i>
A fotó és a rajz a nyomdában	250	A nyomási eljárásokról
	252	Vonalas rajzok, árnyaltos képek
	255	A rácspontok kialakulása
	257	Rácssűrűség-összehasonlítások
	258	Kép- és rajzeredetik meghatározása
	260	A rácspontok különbözősége
	264	Tangírok
	265	Az eljárások jellegzetességei
	267	A papírmínőség hatása
	269	<i>Az ofsetnyomtatás</i>
	275	Az ofsetnyomású napilapok
	279	<i>A fényszedés</i>

A színes nyomású lap

285	A rajz az ofsetnyomásban
286	A fotó az ofsetnyomásban
288	Tónusnyomás-összehasonlítások
290	<i>Magasnyomás és szövegszedés</i>
290	A tipográfiai pontrendszer
292	A szöveg terjedelmének számítása
295	A magasnyomású klisé
300	A magasnyomású lap készítése
301	A rajz a magasnyomásban
303	A fotó a magasnyomásban
304	Tónusnyomás-összehasonlítások
306	<i>A mélynyomtatás</i>
315	A rajz a mélynyomásban
316	A fotó a mélynyomásban
322	<i>A színes nyomásról</i>
324	Színkép, spektrum
325	Additív és szubtraktív színkeverés
326	Színskála
327	Színháromszög
328	A négy színnyomás alapjai
331	Színbontás, színszűrők
336	Színhelyesbítő eljárások
338	Az elektronikus színbontás
342	A színes tekercs-mélynyomógép
343	Az eredeti minősége
346	Próbanyomat, Cromalin-eljárás
348	A mélynyomású színes képeslap
349	Tervezési módszerek
352	Layout-tervezés
353	Színes képeslapoldalak tervezése
354	<i>Modellek</i>

Bevezető

A sajtó az utóbbi harminc év alatt az egész világon megváltozott. A változás a képek és a tervezés területén a legnagyobb.

A nagyközönség szívesen fogad a sajtóban képeket. A film és a televízió hatására ez az igény még fokozódott, a képek szerepe megnőtt.

A képek nyelvén közölt információk megértésében is jelentős előrehaladást tapasztalunk az olvasók széles rétegeinél. A fotóriporterek képzettsége is magasabb fokú, mint régebben volt, így remény van arra, hogy a fotók technikai és művészi színvonala is tovább javul.

A lapok külső megjelenését nem csak a képek határozzák meg, ugyanilyen fontos a lap tervezettség. A szépen komponált oldalak, a képek méretezése, a tartalmukhoz és egymáshoz való viszonyuk, az egész lap tipográfiai és grafikai arculata, a címek betűje, elhelyezése, a szöveghasábok ritmusa, mind olyan tényező, amely befolyásolhatja, hogy az olvasó mennyire szívesen veszi kezébe a lapot.

A fogadtatáshoz hozzájárul még, hogy milyen az újság nyomdai kivitele, milyen a papírja, egyszínű vagy színes a nyomtatása.

Az egyes laptípusoknak (napilapok, folyóiratok, képeslapok) meg-

van a maguk jellegzetes formája és egymástól eltérő jellegzetessége is, belső szerkezetükben a szöveg és a kép megfelelő aránya, és még számos, a felületes szemlélő által észre sem vehető, de az összehatást elősegítő tényező. Már az eddig felsoroltakból is kitűnik, hogy a fotó minősége, belső tartalma, művészi formája, nyomási alkalmassága döntő szerepet kap.

A lap papírja, a papír és a nyomási eljárás viszonya nagyon fontos.

Az újság példányszáma, az egyezmény és a színes rész viszonya, a hozzá megfelelő nyomási mód megmutatja, hogy gazdaságos-e az újság előállítása. A gazdaságosság a lap fennmaradását is befolyásolhatja.

A lap gondos, körültekintő összeállítás, jó arányai, a képkiemelések rendszere, a címek rendezett tipográfiája, a tervezés összhangja a tervezői és képszerkesztői munka sikerének feltétele.

E bevezető szöveg mellett bemutatott néhány példa is bizonyítja a képeknek és a tervezésnek nagy szerepét a mai sajtóban.

Az olvasó, a befogadó számára az információk együttesen és külön-külön is hatnak és olyan előzetes

kondicionálást teremthetnek, amely megsokszorozhatja a néző-olvasó készségét arra, hogy az újságíró-fotóriporter-képszerkesztő-laptervező művét, az újságot, a képeslapot befogadja, annak szellemét magáévá tegye.

Az olvasó szerepe fontos, de passzív szerep. A képszerkesztő és a laptervező feladata aktív alkotó munka. Létrehozni mindazt, ami a lapot megnyerővé, igazzá, társadalmilag és politikailag hatásossá teszi.

Mindez alapos felkészülést kíván. A képszerkesztői munka nehézsége abban áll – ahogy az előzőekben is kitűnt –, hogy több foglalkozási ágból feltételez széles körű ismereteket.

Képszerkesztői munkakört nem lehet ellátni fotóismeret, újságírási és lapszerkesztési alapismeretek, laptervezői és nyomdaipari tájékozottság nélkül.

A gyakorlat azt mutatja, hogy képszerkesztőként, laptervezőként legtöbbször újságíró, fotóriportert, grafikai vagy tipográfiai tervezőt alkalmaznak. Olyan szakembert tehát, aki a szükséges tudásnak csak egy részével rendelkezik.

Könyvünk segíteni akar a képszerkesztőnek, a laptervezőnek, hogy hiányzó ismereteit a lapkészítés egyéb területeiről megszerezze.

Az újság előállításában részt vevő újságírók, szerkesztők, reklámszakemberek, a sajtóosztályok dolgozói és a nyomdai képzettségű dolgozók számára is hasznos könyvet szeretnénk kézbe adni. ➡➡➡

A vitorlát az erős szél röpteti

Budapest. Vitorlázásról szóló hírek a lakosság és az érdeklődők számára. (Folytatás)

A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

Az ember tragédiája Klagensfurtban
A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

Kedvezményes poszttervásár

A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

Védett papírok

A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

Az első magyar diszkótáncbajnokság

A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára: A vitorlázás a legnépszerűbb nyári sportágunk. A Magyar Vitorlázó Szövetség (MVSZ) a következőket ajánlja a kezdők számára:

NÉPSZABADSÁG.
A Magyar Szocialista Munkáspárt központi lapja.
Az ofszetnyomás bevezetése óta több fotót és grafikai illusztrációt használ.
Tervezése példás tipográfiai rendben történik

UTAZÓ GÉPEK

Munkához vagy munkahelyhez?

A vállalkozás

Jelentkezési

Magyar Szocialista Munkáspárt

Pisták

LEGENDA VOLNA?

A NAPLO-GLUSZÓL

GAZDUSZTAN

FELTÁRADÁS

Sorompó

Hogy elműljék a kőműves szomszédjaid

Földön, föld felett

MACSKAMÉLTÓZÁS

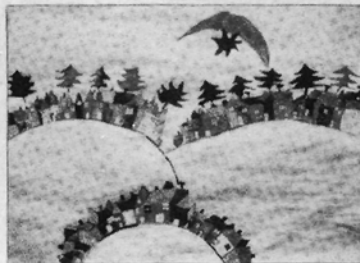
FEJÉR MEGYEI HÍRLAP. Ofszetnyomású megyei napilap, jó tipográfiával tervezett, gondos kivitelű újság, vasárnapi melléklettel

NÉPSZAVA.
A magyar szakszervezetek központi lapja. Több kép felhasználásával, az ofszetnyomás előnyeit értékesítő szép kiállítással jelenik meg

"The first step in the process," says Mr. Mulvey, "is to establish the company's goals and objectives. This is a critical step because it sets the direction for the entire organization. Once the goals are established, the next step is to develop a strategic plan. This plan should outline the company's overall strategy and the specific actions that will be taken to achieve the goals. The third step is to implement the plan. This involves putting the plan into action and monitoring progress. The final step is to evaluate the results. This involves assessing the company's performance against the goals and objectives and making adjustments as needed."

Kunze, Peter

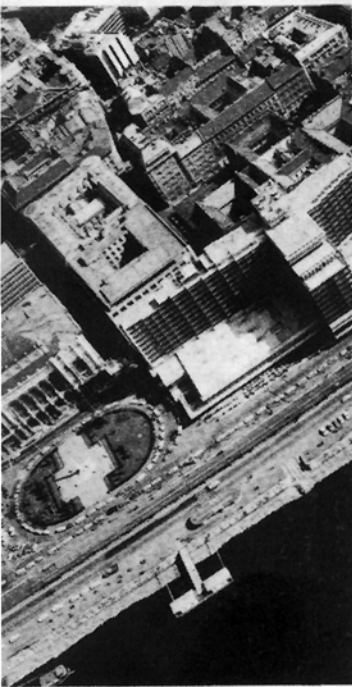
NŐK LAPJA.
*A Magyar Nők Országos Tanácsának
képes hetilapja.*
*Nagy példányszámú, mélynyomású,
grafikailag megkomponált képeslap*

A világ fotóművészete eléggé egységes, a képek nyelve nemzetközi, a betűtípusok és a tipográfia azonos divatnak hódol görög-római betűformákat használó világunkban, sőt a latin betűs tipográfia fő vonásait a nem latin betűkkel író nemzeteknél (arab, indiai stb.) is megtaláljuk.

Sokszor a képszerkesztő kezében van a kulcsa annak, hogy a magyar sajtó hol foglal helyet ebben a nemzetközi mezőnyben.

A politikai és társadalmi lapok ma már színesebbek. Tartalmilag és formailag is meg kell nyerniük az olvasót.

Az információk áradatában az olvasó válogat. Nem olvashat el mindent. Az újság, a képeslap tartalmával, valamint a sajtófotó erejével köti le az olvasót és vonja el az elektronikus információcsatornák bővületéről. Mutatkozik is már

[illegible]

Haza - a magasból

[illegible]

KÉPES ÚJSÁG.
A Hazafias Népfrent hetilapja.
Szerkezete egyszerű, tiszta, áttekinthető.
Képanyaga az eseményeket
realista ábrázolásmóddal örökíti meg

ÚJ TÜKÖR.

Képes kulturális hetilap.

Illusztrált magyar képes magazin.
Művészeti szerkesztése, grafikai terve
a legújabb törekvéseket tükrözi

egy, a nyomtatott szóhoz visszatérő irányzat. A rádiószó és a gyorsan elröppenő kép helyett a gondolkodó néző-olvasó típusa szívesen időz az írott nyelvi közlések és a sajtófotó időigényesebb, de kultúrát feltételező és maradandóbb kultúrát teremtő birodalmában.

A szerkesztőségi szervezetben a képes anyagok előtervezésével megbízott képszerkesztő a fotóriporterrel szoros munkakapcsolatban megteremtheti az újságok és a magazinok képanyagának igen magas minőségi szintjét.

Ha a képriportok, riportképek, eseményfotók, hírképek elkészítése előtt a fotóriporter megfelelő tájékoztatást kap a képszerkesztőtől, a siker megsokszorozódhat.

Az előkészítés a képszerkesztő feladata. A végrehajtó fotóriporter helyszínismerete, programismerete, mozgáslehetősége jó szervezés

KVÉTY.

Csehszlovákiai képes magazin.

Bőséges, jó minőségű képanyaggal,
bátor képszerkesztéssel,
sok nagyméretű képpel jelenik meg

HORVÁTH DÁVID KÉPREPORTÁJA

ORSZÁG-VILÁG. A Magyar–Szovjet Baráti Társaság képes hetilapja. Nyújtott formájú lap. Fotóanyaga jól válogatott. Tördelési módszerei változatosak

mellett kitűnő eredményeket hozhat.

A közeli jövő – néhány helyen már a jelen – az elektronikus hírszolgálati, szerkesztőségi és nyomdai berendezéseké, valamint a fényszedése. Az átállás nagy beruházással történhet egycsapásra is, de a fokozatos áttérésnek is megvan a lehetősége. A változás igen nagy,

szinte azt lehet mondani, hogy mindent újra kell tanulni. Rendkívüli pontosság, szerkesztőségi rend, kéziratfegyelem kell hozzá, de végül is, hogy a lapban a cikkek stílusa milyen lesz, mennyire érdekesek az anyagok, milyen a képek színvonal, azt az ember dönti el: az újságíró, a laptervező, a képszerkesztő, a fotóriporter, a technikai szerkesztő.

GUARDIAN. Angol nyelvű, nagyalakú napilap. Mintaszerű képfelhasználással készül. Tördelése az oldal élén elhelyezett képekkel sok jó tipográfiai megoldást tesz lehetővé

A lapot előállító nyomdai dolgozók hozzáértése, szakmai felkészültsége révén a jól előkészített lap igazi sikerre számíthat az olvasóközönség körében.

Erről a sok ismeretet kívánó munkáról szól ez a könyv, de nem tekinthető fotósszakkönyvnek, nem a tervezés szakkönyve és nem is nyomdai szakmunka.

EKRÁN. Orosz nyelvű, színes mélynyomású filmkritikai képeslap. Kivitele, színes képanyaga kiváló. Tipográfiaja és rajzolt illusztrációi korszerűek

A film bemutatja a szovjet hadsereg és a német csapatok közötti harcot a szibériai fronton. A film a szovjet hadsereg és a német csapatok közötti harcot a szibériai fronton. A film a szovjet hadsereg és a német csapatok közötti harcot a szibériai fronton.

A film bemutatja a szovjet hadsereg és a német csapatok közötti harcot a szibériai fronton. A film a szovjet hadsereg és a német csapatok közötti harcot a szibériai fronton.

ЛЮДИ НА НИЛЬСКОЙ

God help me... På film efter 22 år -Høde vi hatt makt... Smil på makten

Arbeiderbladet

17 branner på tre måneder:

-VI ER LIV-REDDE

SMIL OG FÅ JOBB

ROSEMARSEN Søndag 13. september

TRENGER DU BIL TIL VALGLOKALET?

A könyv célja: szélesebb körű tájékozottságot nyújtani egy olyan sokrétű szakterületen, ahol a legtöbb esetben egy-egy szűkebb ismeretkör magas képzettségű szakemberei dolgoznak. Az ő ismeretanyagukat szeretnénk bővíteni a képszerkesztői foglalkozás más szakterületeinek tudnivalóival, hogy a munkájuk közben előadódó buktatókat könnyebben elkerüljék.

NEGYELJA. Moszkvában megjelenő, magasnyomású képes hetilap. Képanyaga és tipográfiai megoldásai igen jók. Esetenként népművészeti hatású grafikai illusztrációt is alkalmaz

НЕДЕЛЯ 23 1982

ARBEIDERBLADET. Ofszetnyomású, sok képet felhasználó norvég napilap

PARIS MATCH.
Francia heti képes magazin.
Régebben több színes riportoldallal
jelent meg, jelenleg csak
a hirdetésoldalak színesek.
Sok tipográfiai ötlet található a lapban

USA TODAY. 1982-ben megjelent amerikai színes képes napilap. Nyújtott formájú, sok képet felhasználó lap. A színes képek nagy része hirdetés, de a lap anyagához is használnak színes képeket

PLAY BOY.
Amerikai szex-magazin.
Kiváló papíron, elsőrendű minőségű
fotók alapján,
magas nyomdai kultúrával készített
havi képeslap

EPOCA.
Olasz magazin. Magas minőségű
színes és fekete mélynyomással készül.
Fotóriporter-gárdája
a világ élvonalához tartozik

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE.
Párizsban megjelenő angol nyelvű napilap, mellékletekkel. Egységes címtipográfiája és címszöveg-szerkesztése kiváló

STERN.
Német nyelvű európai magazin.
A fotó, a képszerkesztés, a laptervezés,
a tipográfia igen jó megoldásai találhatók
ebben a kétfélmillió példányban 2-300
oldalon megjelenő képes hetilapban

Le persone & i fatti

Un record diviso per mille
Si celebrano in questi giorni i cinquant'anni della nascita di John F. Kennedy, il primo presidente americano nato nel secolo XX. Il suo nome è diventato un marchio, un simbolo di potere e di prestigio. Il suo governo è stato segnato da eventi che hanno segnato la storia degli Stati Uniti: la guerra di Corea, la crisi dei missili a Cuba, l'ascesa al potere di Martin Luther King, l'assassinio di John F. Kennedy.

UN VASO D'ORO PERCHÉ È BELLA E FELICE
In prima linea, ancora una volta, la donna. In questa volta per quel che riguarda la bellezza e la felicità. Il vaso d'oro che premia la donna dell'anno è stato consegnato a Sophia Loren, l'attrice italiana che ha conquistato il cuore del mondo con la sua bellezza e la sua arte.

LA DANGLATT BANK APRE A ROMA
L'apertura della DanGLATT Bank a Roma è un evento che ha attirato l'attenzione di tutti. La banca, che ha sede a Roma, è stata fondata da un gruppo di imprenditori che hanno voluto creare una banca che sia al servizio del cliente e che offra servizi innovativi e di qualità.

L'ULTIMA OFFENSIVA DEL GENERALE INVERNO
L'ultima offensiva del generale Inverno è stata una battaglia che ha segnato la storia. Il generale Inverno, che ha guidato le truppe, ha dimostrato una grande abilità e un grande coraggio. La sua offensiva ha portato a una vittoria che ha cambiato il corso degli eventi.

I giochi proibiti della piccola Brooke Shields
La piccola Brooke Shields ha fatto parlare di sé con i suoi giochi proibiti. La sua vita è stata piena di avventure e di esperienze che hanno segnato la sua crescita e la sua maturità. I suoi giochi proibiti sono stati una parte importante della sua vita e hanno contribuito a farla diventare una star.

LA POLITICA LE FA KISZANT!
La politica ha fatto di Kiszant un personaggio di spicco. La sua vita è stata segnata da eventi che hanno fatto di lui un uomo di successo e di potere. La sua politica ha portato a una vittoria che ha cambiato il corso degli eventi.

GERARD TORNA A CASA
Gerard è tornato a casa dopo una lunga assenza. La sua vita è stata piena di avventure e di esperienze che hanno segnato la sua crescita e la sua maturità. Il suo ritorno a casa è stato un evento che ha attirato l'attenzione di tutti.

NEUE SERIE
Marlene

Seit einem halben Jahrhundert ist sie Deutschlands größter Weltstar, und noch lange ist ihr Ruf nicht verblasst. Viel ist über sie geredet und geschrieben worden. Jetzt schreibt sie selbst. Marlene Dietrichs Autobiographie ist der Rapport einer selbstbewußten Frau, die es sich, millionenfacher Bewunderung zum Trotz, nie leicht gemacht hat. Selbstkritisch und rückhaltlos erzählt sie über ihre Rolle als Künstlerin, Mutter, Ehefrau, Geliebte — über 77 Jahre gelebten Lebens.

KÉPSZERKESZTÉS • FÉNYKÉPEZÉS • KÉPISMERET

A képszerkesztés múltjáról

□ *A kezdet.* Talán a kódexírók műhelyében kezdődött a képszerkesztés, ahol a scriptorok és az illuminátorok írták és festették a kódexlapokat.

Az írott szöveg illusztrálását egy olyan hozzáértő szerzetesre bízta, akiről tudták, hogy jó forma- és színérzéke van, ismeri a kor képalkotó módszereit és feltételezték, hogy munkája nyomán az egész kódex egységes stílusú, magas színvonalú könyv lesz.

□ *Az illusztrálás virágkora.* A könyvnyomtatás feltalálását követő századokban a fametszetű és rézmetszetű illusztrációnak jutott nagy szerep. Az illusztráció elsőrendű feladata nem a díszítés, hanem a megértés elősegítése volt, egyes korokban azonban az esztétikai törekvések domináltak.

A XVIII. század például a könyv illusztrálásának nagyszerű korszaka volt. A francia könyvművészet ebben a korban remekműveket alkotott az illusztráció területén. Rézmetszőik alkotásai sohasem szakadtak el attól a tárgytól, amelyet illusztráltak, mégis mint egy öntörvényű művészet alkotói, önálló kifejezési formákat keresve műveik részei lettek az egyetemes művészetnek.

□ *Változó korszakok.* Az illusztráció történetében időnként megelég-szenek a sematikus ábrázolással, mint például a Thuróczi krónikában egy csata leírása mellé egy csata képét adják, később egy másik csata illusztrálására ugyanazt a képet használják fel. Nem hitelesen ábrázol tehát, csak általánosságban. Ilyen általános képeket később is, sőt ma is találunk a könyvekben és a sajtóban. Itt nem valóságábrázolásról van szó, hanem inkább a képzelet felkeltéséről.

A litográfia feltalálása után a kőrajz is bevonult a könyv- és újság-illusztrációk közé. A kőrajz és a rézmetszés, a XIX. századi forradalmak leverése után elszegényedett Európa könyvei és újságjai között, mégis teremtetett néhány kiemelkedő művet.

A fa- és rézmetszet alkalmazásának csökkenésével, az első kezdetleges klisék megjelenésével a könyvek, s az akkor már megjelenő újságok illusztrációs színvonala visszaesik. Ebben az időben a tipográfusok könyveiket inkább kép nélkül jelentetik meg.

A fényképezésnek és a nyomóformák előállításának minőségi fejlődése állította vissza az illusztrációk rangját.

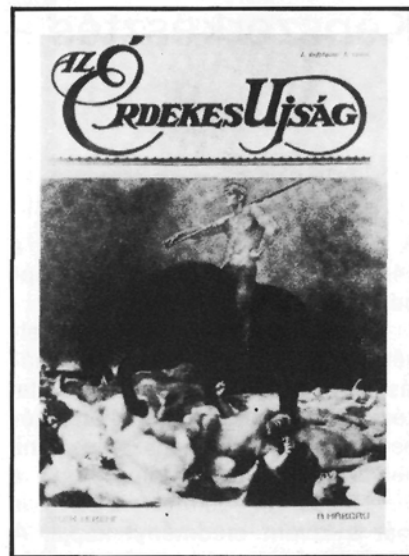
□ *Fellendülés.* A fellendülés kezdete századunk elejére esik. A rácsmélynyomás feltalálása, a könyvmás átalakulása fém nyomóformákra és ezzel együtt a közvetett síknyomásra, nagy lehetőséget adott az illusztráció bővítésére.

A tízes években több újság jelent meg képekkel és rajzokkal. A húszas években az újabkori magyarországi könyvművészet indulásának idején a gyomai Kner Nyomda több illusztrált remekművet nyomtatott.

A harmincas években az újságok képes mellékletei és az önálló képeslapok jelentették a fotóillusztráció előretörését. Magyarországon a felszabadulás után lendült fel igazán a fotó nagymértékű alkalmazása a sajtóban. Gyengébb minőségű és szépen illusztrált lapok egyaránt megjelentek. A könyvkiadásban először az olcsó tömegkönyvek, majd később egyre több könyvművészeti értékű kiadvány tette elismertté a könyvtervezők munkáját.

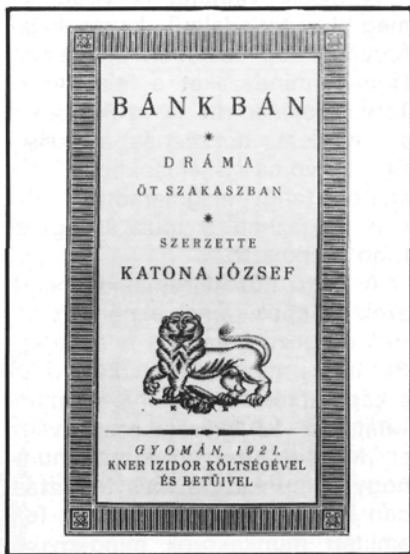
□ *A legújabb.* A nyomtatás minőségében a 60-as, 70-es évek hoztak jelentős változást, amikor a sokáig háttérbe szorult nyomdaipar a beruházások nyomán újra fellendült. Könyvet is, újságot is tudunk szépen nyomtatni, de sok múlik a képszerkesztő tudásán is, hogy ezeket a lehetőségeket szakszerűen felismerje és élni tudjon vele.

Ma végtelen bőségben van képanyagunk az illusztráláshoz. Az eligazodáshoz szakképzett képszerkesztő munkájára van szükség.

BÁNKUTI ANDRÁS

ILLUSZTRÁLT MAGYAR LAPOK a XIX. századból és a XX. század elejéről. A XVIII. század végén megjelenő első hazai újságok is rajzolt, fába metszett fejleccsel, iniciálékkal jelentek meg. A XIX. században az illusztráció széleskörűen terjedt a hazai lapokban. Az 1870-es évekig leginkább fametszetes illusztrációt alkalmaztak, majd később maratott fémkölsével nyomtatták a képeket, rajzokat. A könyvillusztrátorok még rézmetszeteket is használtak a XVIII. és XIX. században

Képszerkesztés – Képszerkesztő

A képszerkesztés fogalmát és a képszerkesztő munkáját sokféleképpen értelmezik.

Képszerkesztésnek mondjuk felvétel közben a kép megkomponálását, megszerkesztését. A felvétel készítője a képet a gép keresőjében igyekszik úgy megszerkeszteni, helyesebben komponálni, hogy a film teljes terjedelmét másolva is már a kívánt eredményt kapja. A legtöbbször azonban még további képkalkáló munkát végez a fotóriporter. Részleteket hagy el, a főtémát kinagyítja, vagyis tovább szerkeszti a képet.

A képszerkesztés fogalma a szerkesztőségekben a képpel végzett minden munkára kiterjed. A képanyag megtervezése, a fotóriporternek adott tájékoztatás, a képek megrendelése, a képanyag előválogatása, pótlások beszerzése, a képek méretezése, vágása, kivágása, egyeztetés a szövegkörnyezettel, képkörnyezettel, tervezés, nyomásellenőrzés egyaránt ide tartozik.

Az utóbbi években a lapok számának és képanyagának növekedésével tovább specializálódtak a munkakörök.

Egy nagyobb terjedelmű, sok fekete-fehér és színes képet felhasználó lap esetében egy sor szer-

kesztőségi dolgozó közt oszlanak meg a lap formai és technikai feladatai. Más és más munkaterülete lehet:

a művészeti szerkesztőnek,
a tervezőszerkesztőnek (laptervezőnek),
a képszerkesztőnek és
a technikai szerkesztőnek (nyomdai szerkesztőnek).

Az egyes munkakörökben alkalmazottak létszáma a munka mennyiségétől és minőségétől függ.

A másik végletet is vizsgáljuk meg: kis terjedelmű, kevés képet használó lap esetében egy ember látja el mindezeket a feladatokat. Természetesen itt is szükséges a szakértelem, hozzáértés a képekhez, a nyomási eljárásokhoz. A feladatok tehát megmaradtak, csak nem végezheti a munkát egynél több szerkesztő.

A kettő között foglalnak helyet azok a lapok, amelyeknél két-három dolgozó látja el a feladatokat. Pl.: nincs művészeti szerkesztő, de a képszerkesztés és tervezés munkáját két tervezőszerkesztő végzi el. Mindig arra kell gondolnunk, hogy a munka, ha más felosztásban is, de megmarad, ezért a fent említett munkakörök mindegyiké-

ben rendelkezni kell a képszerkesztés ismeretanyagával.

A művészeti szerkesztő a lap anyagának és kivitelének művészi megformálása felett őrködik és elképzeléseit részben saját terveivel, részben a tervezőszerkesztő irányításával valósítja meg.

A tervezőszerkesztő készíti el a lapoldalak tervét, végleges formába önti a képszerkesztő által előkészített fotó- és grafikai anyagokat. A művészeti szerkesztővel (ha van) és a képszerkesztővel egyeztetik az egész lap anyagát azért, hogy az egyes oldaltervek beilleszkedjenek a lap arculatába, abból ne „lógjanak ki”, de ne is szűrjünk az összképet. A tervezőszerkesztőnek ismernie kell a képszerkesztés minden munkafázisát, hogy ha helyzete úgy kívánja, ezt a feladatot is maradéktalanul elláthassa.

A műszaki vagy nyomdai szerkesztő az előbbiekhöz hasonlóan legyen birtokában a képszerkesztési ismereteknek, hiszen fő munkaköre mellett – ami a nyomdával kapcsolatos teendőket jelenti – igen sokszor részt kell vennie a tervezésben vagy magára kell vállalnia képszerkesztési feladatokat. Az anyagleadással, korrektúrázással vagy nyomdai ellenőrzéssel együtt mindig felmerül képszerkesztői tudást igénylő munka is.

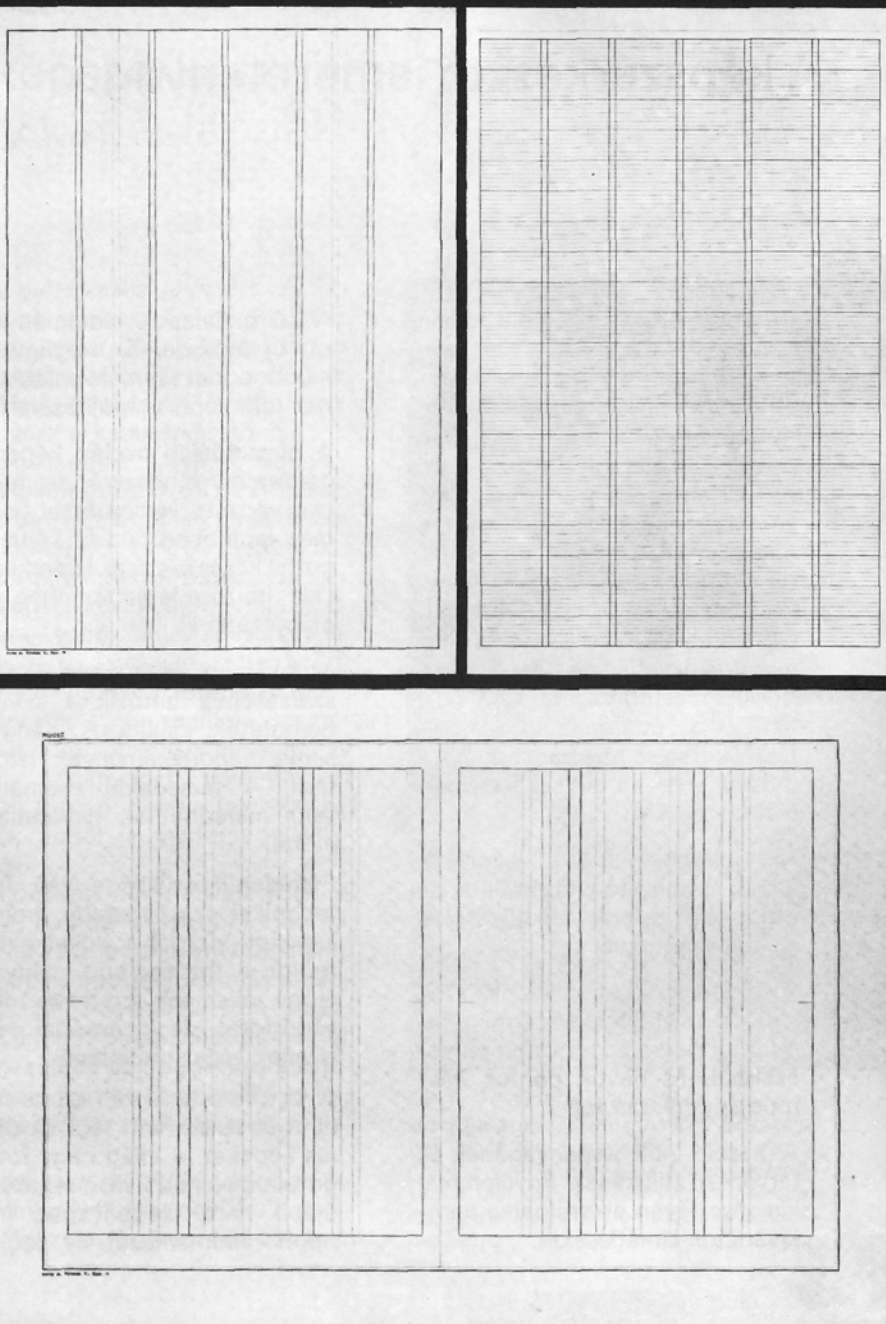
Összegezve: a munka mennyisége határozza meg, hogy egy lapnál hányan végzik el a tervezési és képszerkesztési feladatokat, ez szabja meg, hogy van-e külön képszerkesztő vagy a többiek végzik

el ezt a munkát. Ha egy-egy képeslapnál vagy napilapnál a felhasznált képek száma eléri vagy meghaladja a heti 100 darabot, nyilvánvaló, hogy a képek megrendelése, felkutatása, előkészítése a tervezéshez, speciálisan képzett külön szakembert kíván.

Nem szerencsés megoldás, ha a szövegszerkesztés valamelyik tagjának adják a megbízást a képek „összegyűjtésére”. Még a kevesebb képanyag megtervezéséhez, megszerkesztéséhez is jó szakképzettségű, a képekhez magas fokon értő szakemberre van szükség.

Szólni kell arról, hogy az újságok szerkesztősegein kívül a könyvkiadás területén is szükség van képszerkesztői ismeretekre, sőt egyes vállalatok sajtó-, propaganda- vagy hirdetési osztályán is szinte mindennaposak azok a feladatok, melyeknek megoldása képszerkesztői ismeretek nélkül nem lehetséges.

A LAPTERVEZŐ ÉS A KÉPSZERKESZTŐ
előrenyomott tervezőpapírt, ún. tükörpapírt használ munkájához. Beosztása tipográfiai méretrendszerre épül. A szedésoldalak nagysága, a hasábok szélessége, a hasábközök mérete, az elemrendszer betűsorszáma világoskék festékkel nyomva nem zavarja a fekete ceruzarajzot, amellyel a szöveget, a képeket jelöli a tervező. A fenti két oldal napilap-tükör, az alsó oldalpár egy képeslap tükörlapja

A képszerkesztő ismeretanyaga

A képszerkesztő állandó önképzéssel igyekezzék a változó világ változó feltételeihez alkalmazkodni. Alábbiakban tanulmányaiból kiemelünk néhányat:

Az aktuális politikai és társadalmi kérdések magas fokú ismerete elengedhetetlen. Tanulmányainak úgyszintén legyen tárgya a szerkesztőség információs és agitációs stratégiája. Ez a stratégia nem mindig közvetlen irányú. Van úgy, hogy közvetetten, a másodlagos hatásokból építi fel agitációs célját. Megértése és az anyag jó irányítása alapos politikai felkészülést kíván.

Az anyagok illusztrálásánál, a képek összeválogatásánál tartsa szem előtt a fenti célkitűzéseket és szempontokat.

A híryananyagokban szereplő személyek portréit ismerje meg, lehetőleg állítson össze archívumot ezekből, és nevük pontos írásmódját jegyezze fel.

A hazai lapok képanyagának és tervezési stílusának figyelemmel kísérése révén elkerülheti a nemkívánatos ismétléseket.

A külföldi lapok tanulmányozása, új módszereik megfigyelése módot adhat számára saját lapjának időnkénti megújítására is.

A hírszolgálati irodák képanyagát, archív-rendszerét személyesen végzett válogatással ismeri meg legjobban. Az új képanyagot akkor is nézze át, ismerkedjen vele, ha az a lapja tervében még nem szerepel.

Munkájához és egyben ismeretszerzéséhez tartozik a színházi bemutatók, kiállítások, hangversenyek, sportesemények látogatása. A társadalmi események sem maradhatnak ismeretlenek előtte.

Feltétlenül szüksége van fotótechnikai szakismeretre, hogy a képeket vizsgálva következtetni tudjon a fotózás körülményeire. Hogy felismerje a gyenge minőségű fotót, de kívánságai ne legyenek teljesíthetetlenek.

A sajtófotó területén szinte minden ismernie kell: régi és új híres képeket, a világ nagy fotóriportereinek munkáit, a régebbi és újabb hazai képanyagot, fotóriportereink stílusát és legjobb

munkaterületüket, a fotóműfajokat, a hírszolgálati irodák képanyagát, az archív-rendszereket.

Kísérje figyelemmel a színes fotózás új eredményeit – nemcsak a technikai fejlődést, hanem a stílusváltozásokat is. Nem árt, ha megtanul fotózni, legalább egy jó amatőr szintjéig.

El kell sajátítania a képelemzés módszereit. A közös képelemzés (fotóriporterrel, művészeti szerkesztővel stb.) fejleszti a képek megismerésének képességét és biztonságot ad a munkában.

A pályára kerülő képszerkesztő ismerkedjék meg a laptervezés alapelemeivel, így könnyebben megérti a tervezés szempontjait. Tanulmányozza a képelrendezési módokat, divatokat, a tipográfia és grafika új formaképzését. Ilyen ismeretek birtokában kevesebb összeütközése lesz a laptördelési elképzelésekkel.

A tervezés technikai részletei (képméretezés, vágás, kiemelés, jelölések) könnyen elsajátíthatók és nem nélkülözhetők a képszerkesztői munkában.

A szerkesztőségben használatos technikai felszereléseket ismerje meg (telex, telefotó, telefax), használatukat sajátítsa el.

Tanulmányozza az újabb berendezések mechanizmusát; azokat is, amelyeket a szerkesztőségben esetleg még nem szereltek fel (pl. display-rendszerek).

A nyomdai eljárások ismerete elengedhetetlen. Milyen nyomási eljárással, milyen papírra tudunk képet jól reprodukálni? Az egyes eljárásokhoz melyik a legalkalmasabb képmínőség?

Saját lapja nyomdai elkészítésének minden fázisát ismernie kell: az üzemi fotótechnikai munkát, a rácsszerkezetek hatását a képmínőségre, a pozitív és negatív sorok megjelenését a képeken.

A nyomás mechanizmusát és várható eredményeit is ismerje meg, mert ezáltal minőségileg értékelni tudja az elkészült lapot.

A színes reprodukciós technika új berendezései meghatározóak lehetnek az egész lap kivitelére. A képválogatás és a berendezések lehetőségei összefüggnek egymással. Tanulmányozásuk, működésük ismerete nagyon fontos a képszerkesztő számára.

Fotózás, képszerkesztés, művészi szerkesztés, tervezés, nyomdai előállítás – ez a sajtófotó útja a megjelenésig. A továbbiakban részletesen foglalkozunk a fotóismerettel, a fotó és rajz reprodukciójával, a képszerkesztés munkájával, a tervezőszerkesztő képismeretével és alkotó munkájával. Azokat a nyomdatechnikai tudnivalókat is ismertetjük, amelyek nélkül a fotó technikai megítélése, alkalmasságának vizsgálata nem lehetséges.

A képszerkesztő munkája egy képeslapnál

□ *Az előtervezés munkája.* A képeslapok szerkesztősegei általában a megjelenés előtt 8 héttel tartják első megbeszélésüket a lapról. Ezen a távlati tervkészítő értekezleten részt vesz a képszerkesztő is.

Megállapítják a lap fő vonalát: mivel kíván foglalkozni az előtervezett szám. Itt még főleg témákat beszélnek meg. A később megérő aktualitásoknak helyet terveznek.

A képszerkesztő átgondolja a tervezett anyagok illusztrálásának lehetőségeit. Javaslatot tesz az illusztrálás módjára, esetleg utal a fotóriporter vagy grafikus személyére is. Jól ismerve a hírszolgálati irodák képanyagát, valamint az egyes fotóriporterek feldolgozott témáit, abból is meríthet javaslataihoz.

Különbség van a felvetett témák között, ha kész szövegből indul ki, vagy ha kész feldolgozott képanyag a kiindulási pont. Ismét más a képszerkesztői feladat, ha sem a szöveg, sem a kép nem készült még el. Ilyen esetben az újságíró és a fotóriporter együttes kiszállására és annak megszervezésére is szükség lehet.

Mint a szerkesztőség képéhez érő munkatársának, neki kell megakadályoznia, hogy fotóval nehezen

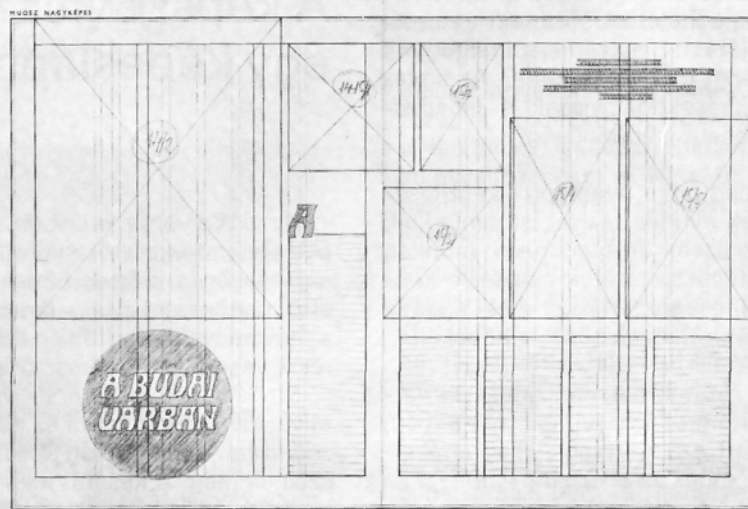
NAGYÍTÓGÉPEN is kivetheti a képszerkesztő a színes diapozitívokat. Az esetleges hibák így könnyebben észrevehetőek és ha a vetítés nagysága azonos a lapba kerülő mérettel, a lapfej vagy a beforgatott címek helye is pontosabban becsülhető meg

vagy nem megvalósítható tervek képes anyagokként maradjanak meg a tervezett lap programjában.

□ *A közeli lap tervezése.* A képes hetilapoknál az előtervezés folyamatos. A lapértekezleten hétről hétre megvizsgálják a folyamatban levő anyagok állapotát, elkészültségi fokát. A képszerkesztő is jelentést tesz a fotók beérkezéséről vagy a felmerülő nehézségekről, amelyek miatt egy-egy képes riport vagy cikk egy lapszámmal később kerülhet csak be a laptervbe.

A lap megjelenésének közeledtével az anyagok várható terjedelmét is pontosabban előrejelzi a szerkesztőség. Sor kerülhet a lapszám vázlatos összeállítására is.

A TÜKÖRPAPÍR felhasználásával a képszerkesztő vagy a tervezőszerkesztő ceruzával rajzolt, de pontos számításokon és méretezéseken alapuló tervet készít. A tervet, ha szükség van annak bemutatására, layout-rendszerű ún. ragasztott tükrörrel is elkészítheti. Ne csak a tervezőszerkesztő, a képszerkesztő is rendelkezze azokkal az ismeretekkel, melyek segítségével a képanyagot és szöveganyagot tetszetős oldallá formálhatja

□ *A konkrét lapterv.* A nyomdai leadás előtti értekezleten hozzák létre a soron levő lap pontos beosztását. A beosztást rendszerint a képszerkesztő végzi. Ha történetesen az adott lapnál ez nem az ő feladata, csupán jelzi, ha a javasolt hely a képpel és a szöveganyaggal nem áll arányban (kevés vagy sok). Az értekezlet idejére már elkészül a képek értékelésével, előválogatásával. A színes diapozitívokat kivétiséssel ellenőrizte, megvizsgálta alkalmasságukat. Tájékozódott a szöveganyag mennyiségéről. Az értekezlet az elkészített vagy megírt anyagok sorsáról is dönt.

Az értekezlet után külön tanácskozást tart a tervezőszerkesztővel és – ha van – a művészeti szerkesztővel. Ezen a külön tanácskozáson kerül a teljes anyag a laptervezőhöz.

A KÉPEK ÖSSZEGYŰJTÉSE, válogatása képszerkesztői feladat. A képek mennyisége és a lehetséges hely között mindig különbség van. Amíg a nyers képanyagból kinyomott újság- vagy képeslap-oldal lesz, többször kell mérlegelni és dönteni: például, hogy több kisebb vagy kevesebb nagyobb képpel lehet jobban kifejezni a tartalmat, a képet teljes terjedelmével vagy annak egy részletét kiemelve érhetünk el nagyobb hatást stb. A végső megjelenítés feladata a laptervezőre hárul

□ *Megbízások, képmegrendelések.* A képszerkesztő egy-egy anyag előkészítésekor megbízást ad a fotóriportereknek vagy külső fotóművészeknek. Tájékoztatja őket a tervezett anyag lényegéről, arról is, hogy a szerkesztőség mit kíván elérni az anyag közlésével. Ha a szöveg már elkészült, annak egy példányát átadja a fotóriporternek.

Vállalatoknál, hivataloknál megszerzi a fotózási engedélyeket.

Ha az anyaghoz a képeket a hírszolgálati irodákból kívánja megszerezni, személyesen válogatja ki és rendeli meg a képeket.

Ha a hírszolgálati irodával display rendszerű összeköttetése van, ezen keresztül hívja le a szükséges képanyagot. Feljegyzést vezet a megbízásokról, a megrendelt képekről, és azonnal intézkedik, ha a késedelem veszélyezteti az anyag leadását.

□ *Rajzok rendelése.* Grafikusoknak megbízást ad az illusztrációk, térképek, grafikonok stb. elkészítésére. Megadja a rajz kívánt méretarányát is. A grafikonokhoz előre leszedeti a szükséges szöveget és arról hibamentes nyomatot készítet.

□ *Reprodukciók.* Nagyon ritkán szükség lehet arra is, hogy könyvtárakban őrzött könyvekről kell reprodukciót készíttetni. Ha nem eredeti fotót, hanem megjelent lapból kivágott nyomatot kell reprodukálni, megvizsgálja szükség van-e retusra. Lapból kivágott színes nyo-

matról diapozitívot készíttet és azt adja le a tervezőnek.

□ *Retus.* A fent említett anyagot és minden olyan képet, amelyen retusmunka szükséges (nem kívánt rész eltávolítása, háttér növelése cím elhelyezéséhez, montázs stb.), kellő időben retusőrnek adja át.

□ *Munkakópiák.* A laptervező laptükre alapján a színes diapozitívokról elkészítteti a méretezett kópiákat.

□ *Saját archívum.* Témánkénti, személyenkénti stb. csoportosításban szerkesztőségi archívumot készít a megjelent és a fel nem használt képekből. Ehhez keresőrendszert dolgoz ki.

□ *A beérkező képek értékelése.* A lapok képszerkesztőire fontos közművelődési feladat hárul.

Az ő munkájuk szakszerűsége és minősége dönti el, hogy a lapok képanyaga milyen lesz.

A képek megrendelésénél és értékelésénél számításba veszi az olvasóközönség képkultúrájának és befogadóképességének színvonalát. Munkájával ezt a képkultúrát emelni, fejleszteni igyekszik, csak módjával ad teret azoknak a még kiforratlan művészi törekvéseknek, amelyek megértéséhez az olvasó még nem jutott el.

Ismeri annak a lapnak olvasóközönségét, amelyet munkájával szolgál, hiszen természetes, hogy egy irodalmi képeslap olvasóinak a

képolvasási készsége is fejlettebb lehet, mint az általános lapok több társadalmi rétegből összetevődő olvasóié.

A képszerkesztő nemcsak egyes képeket értékel, hanem gondol az együttes megjelenés révén adódó lehetőségekre is. Az egyes kép a tervező kezében olyan, mint a szó-tárban a szó. Csak egy szerkezeti együttes részeként, a kommunikációs csatornában válik értékelhető képi üzenetté.

A képpárok, a képtömb, a képcsoport oldallá formálva az egyes képeknek is meghatározhatja jelentéstartalmát, ami esetenként más is lehet, mint az egyedi, társ nélküli képé volt.

Tartalmi, esztétikai, fotótechnikai értékelést végez. Ilyenkor egyeztet a szöveggel, a képkörnyezettel és a kialakuló új információtartalmakat is elemzés tárgyává teszi.

□ *Előválogatás.* A laptervezővel közösen durva előválogatást végez. A biztosan alkalmatlan képeket kihagyják, a túl sok képet a szöveganyag ismeretében megritkítják, esetleg pótképek gyors beszerzését határozzák el. Az oldalak kialakításához a végső válogatás a laptervező dolga.

□ *Képaláírások.* Rá tartozik a képaláírások adatainak közlése és első megfogalmazása. A fotóriportertől megkívánja, hogy a képeken szereplő személyek nevét pontos írásmóddal, a helyszínen, épület, gép stb. adatait a képekkel együtt ad-

ják át, hogy a szerkesztőség elkerülje a kellemetlen tévedéseket.

□ *Anyagátadás a laptervező részére.* Rendszerint az értekezlet után történik. Az olvasószerkesztő a szöveganyagot, a képszerkesztő a képanyagot adja át a laptervezőnek.

A laptervező előrenyomott tervezőpapíron készíti el a lap tervét. A tervezőpapír (tükör) eredeti méretben, világoskék nyomással készül és a képszerkesztőnek is segítségül szolgál az anyag terjedelmének, az egyes képek lehetséges nagyságának megítélésénél.

□ *A megjelenés előtt.* A képszerkesztő a gyártási folyamat közben a forgatókönyvmakettet és esetleg a szalmiák levonatot is megtekinti.

□ *A megjelent lap értékelése.* A szokások szerint vagy az egész szerkesztőség együttesen értékeli a lapot, vagy a művészeti szerkesztő a képszerkesztővel és a laptervezőkkel együtt külön bírálják a munka végső eredményét.

A KÉPANYAG VIZSGÁLATÁNÁL célszerű eszköz a két L alakú karton. A képek összeállításánál egy-egy új kivágással tartalmi sűrítéseket tudunk elérni. Zavaró mellékalkakokat, fölösleges képfelületeket elhagyhatunk és idejében kiderül, ha retusmunka is szükséges

BÁNKUTI ANDRÁS

A FOTÓ ÉS REPRODUKCIÓJA

Történeti áttekintés

□ *Niépce és Daguerre.* J. N. Niépce (1765–1833) és L. J. Daguerre (1787–1851) nevéhez szokták kötni a fényképezés kezdetét. A nagy találmányt azonban hosszú előkészítő munka előzte meg. Az elődök munkájával már készen álltak a lencsék, tükrök, a camera obscura, a fényre érzékeny anyagok, a klórezüst, az ezüstnitrát, a két feltalálóra azonban még sok feladat várt. Az állítható lencsés fényképezőgép, a fényérzékeny anyagok rögzíthetősége az ő munkájuk nyomán valósult meg. Niépce kutatásait folytatva Daguerre tette meg a legnagyobb lépést. Neki sikerült először jódezzüsttel elfogadható minőségű és megmaradó képet rögzíteni.

Találmányát 1839-ben mutatta be a francia akadémiának.

□ *A XIX. század második fele.* A mai fényképezésig azonban még hosszú út vezetett. A kutatók a múlt század második felére tudták kielégítően feljavítani a felvételi anyagok fényérzékenységét, megoldani a papírra másolás problémáját, megszerkeszteni olyan korrigált, nagy fényerejű objektívet, amellyel a felvételek torzítását csökkenteni lehetett.

A nedves negatív lemez, majd a száraz lemez, még később a celluloid alapú száraz lemez, azaz film, amit a rochesteri Kodak gyár készített el még a múlt században, a fényképezés jellegzetesen fokozatos fejlődésének egyes állomásai. Az összetett lencserendszerek segítségével a lencsehibák korrigálását érték el. A nagy fényerejű objektívek révén és a brómezüsttel gyártott magas érzékenységű felvételi anyagokkal a rövid expozíciós idő lehetősége táruult fel a szakemberek előtt. Így a mozgó objektumok jó minőségű felvételét és rögzítését is el lehetett érni.

□ *Új feladatok.* A Lumière fivérek és az Agfa gyár színes lemezek előállításával kísérletezett. 1936-ban az Agfa és a Kodak gyár többrétegű színes filmet állított elő, amelyet 1947-ben a Kodak gyár egy színkorrigáló réteggel tovább javított.

A filmnyersanyagok és a felhasznált vegyszerek tökéletesedésével lépésről lépésre javultak a fényképezés feltételei. Ez a fejlődés magával hozta a felvételgépek teljesítményének növekedését is.

□ *Gépek és filmek.* A 60-as évektől kezdve felgyorsult ez a folya-

mat. Új modellek százai jelennek meg. A fényképezés már nem csak a szakemberek számára hoz sikert. A felvételezés automatizálása nyomán nagyon kevés hozzáértéssel is lehet jó képet készíteni.

Az új színes negatív és diapozitív filmek érzékenysége és színhelyessége révén, valamint a nagyközönség számára is elérhető fekete-fehér előhívó-berendezések igénybevételével a fényképezés széleskörűen elterjedt információforrássá és amatőr kedvteléssé vált.

□ *A fotó reprodukciója.* A fotó nyomtatása akkor vált lehetővé, amikor a képet sikerült apró pontokra felbontani. Több kísérlet után a múlt század második felében Levy szerkesztett olyan egymást keresztező vonalrácsot, amellyel ez a pontokra bontás sikerült.

Vonalas nyomódócot (klisé) vonalas rajzokról akkor már készítettek, de a tónusos fénykép reprodukálása Levy előtt nem sikerült. A rácson át fényképezett kisebb nagyobb pontokra bontott képről klisé készítették. Magasnyomással sokszorosítva már elég jó eredményt értek el. Mindmáig ez a rácspontokra bontás az alapja a fényképek reprodukálásának most már az ofszetnyomtatásban is.

□ *A reprodukálás tökéletesedése.* A század eleje óta a reprodukciós berendezések fényforrásai, objektívjei és az egyre jobban automatizált vezérlés volt a kutatás fő területe.

A mérhető fény mennyisége, a fényadagoló készülékek, a feketedésmérő műszerek megnövelték a jó minőségű reprodukciós felvételek biztonságát, állandóságát.

A klisék maratásával érték el a nyomáshoz szükséges mélységet és ez az eljárás a mai napig használatos, azzal a különbséggel, hogy az újabb gyorsmarató berendezések a kézi munka nagy részét kiküszöbölték és a készítési időt lerövidítették.

□ **Színes reprodukciók.** Színszűrők és színre érzékeny anyagok lehetővé tették a színes felvételek reprodukálását is. Az eredeti színes képből kiszűrt három alapszínről (sárga, bíbor, cián) külön-külön klisé készül, ezeket a három alapszínű festékek egymásra nyomják, így kapják vissza az eredeti kép színeit.

Az utolsó két évtizedben a színes képek visszaadása területén érték el kimagasló eredményeket.

□ **Véssett klisék.** A klisék savas maratásán kívül elektronikusan vezérelt véséssel előállított véssett klisék készítésére is sor került. A fotocellás letapogató készülék vésőszervezetet működtet. A letapogatott eredeti kép pontjainak feketedésértéke szerint a vésőszervezet mélyebben vagy sekélyebben mélyed a kliséanyagba s így világosabb vagy sötétebb képpont megfelelőjét hagyja meg a klisé nyomófelületén. Vésés útján jó minőségű színes klisék is előállíthatók.

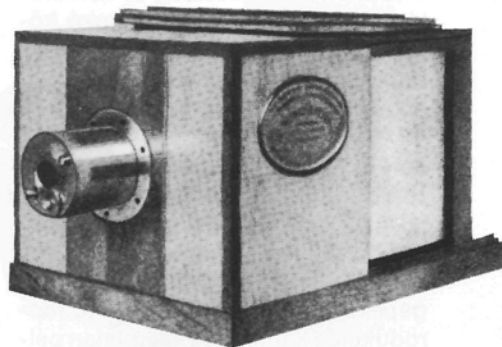
Dagerrotípa 1857-ből

□ **Színbontógép.** Az elektronika térhódítása a képsokszorosítás terén másutt is mutatkozik. Már törtenelemnek számít, hogy az Eastman Kodak cég a harmincas években fotótechnikai korrekciót (maszkolás) alkalmazott, ami nagy előrelépés volt az addigi színbontó eljárásokhoz képest.

A negyvenes években az elektronikus módszerrel végzett maszkolás már a mai elektronikus színbontógépek kísérletének tekinthető. A kísérletek eredményesek voltak és ezek a gépek az ötvenes években már piacra kerültek.

Az elektronikus letapogatás (Scanner) elvén működő gépek az utóbbi években a lézersugár felhasználásával tökéletesedtek. A magas minőségű reprodukció előállításának első feltétele mégis a színhelyes, kifogástalan átnézeti eredeti (diapozitív) vagy ránézeti eredeti (színes papírkópia).

Daguerre fényképezőgépe

A fényképezőgép

A képszerkesztőnek ismernie kell a fényképezés egyes mozzanatait és a fényképezőgépeket is. Nem szükséges a fotóriportertől elvárható széles körű tudás a felvételkészítés technikája területén, a gépek és felszerelések ismerete is szerényebb lehet, de azért alapismeretekkel rendelkeznie kell ahhoz, hogy hozzáértő bírálója legyen a kezébe kerülő képeknek.

Érdeemes ezért a technikai fejlődés hosszú, bonyolult útját áttekinteni.

Leonardo camera obscurája is adott képeket a szoba hátsó falán, és egy egyszerű lencsével is meg lehet javítani ennek az adott képnek a tulajdonságait, de a kutatók, tudósok százai foglalkoznak ma is olyan lencserendszerek és kamerák kialakításával, amelyek változó körülmények között is minden tekintetben hibátlan képet adnak.

□ *A sötétkamra.* A fényképezőgép sötétkamra részét száz és száz változatban állítják elő, hogy megtalálják a különböző célokra legalkalmasabb gépformát. A műtermi gépektől a könnyű, hordozható riporter-gépekig, majd az óriási méretű reprodukciós kamerákig számtalan cél-

gép-forma alakult ki, s a megtalált legjobb formának is még számtalan a változata. A fényképezéshez felhasznált nyersanyag is befolyásolja a gépek kialakulását. A síkfilmes, tekercsfilmes, kisfilmes kamerák más-más anyag felhasználását feltételezik.

MAMIYA RB 67 tekercsfilmes 6x7-es képméretű, cserélhető magazinós japán riporter-gép. A Mamiya család több változatban van forgalomban. Mamiya 6x4,5 cm-es, Mamiya Press, Mamiya kétaknás 6x6-os tükörreflexes gépekkel dolgoznak a fotóriporterek. Rendkívül sok kiegészítő felszerelés járulhat hozzá

HASSELBLAD 6x6-os képméretű központizálás fényképezőgép. Erős igénybevételre, kimondottan fotóriporter munkára épített gép. Nagyszámú cserélhető objektív és magazin tartozik hozzá. A gépcsalád szakadatlan fejlesztésével sokoldalúan használható, kedvelt riportergép lett

A zárszerkezet, a fényrekesz és a távolságbeállító műszer is meghatározója lehet a géptípusnak s ezzel együtt a munkaterületnek, amelyre alkalmas.

Vizsgáljuk meg közelebbről a gépek fő részeit, azokat, amelyek befolyásolják az elkészült képek minőségét.

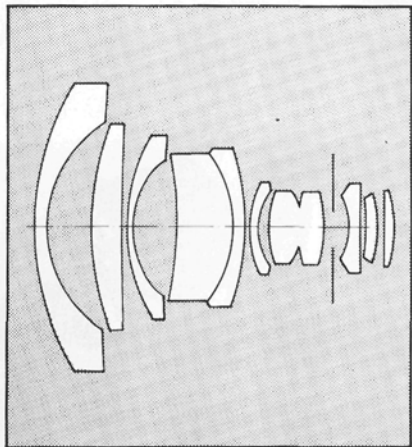
□ *Az objektív összetétele.* Gyűjtő- és szórólencsék különböző variációi adják meg az objektív karakterét. Így alakulnak ki a meghatározott célra leginkább alkalmas lencserendszerek, például a négy lencséből álló Tessar, az öt részből álló Heliar és Sonnar stb. Az elkerülhetetlen lencsehibákat a gyűjtő- és szórólencsék variációival korrigálják.

ASAHI PENTAX, japán kisfilmes, nagyfényerejű objektívvel ellátott riportergép. Nagy teherbírású, belső fénymérővel és automatikával ellátott fényképezőgép, melynek automatája kikapcsolható és így kézi beállítással is működtethető. Felszereléséhez tartozik egy 135 mm-es tele-, egy 80-120 mm-es gumijobektív és egy 30 mm-es nagylátószögű objektív

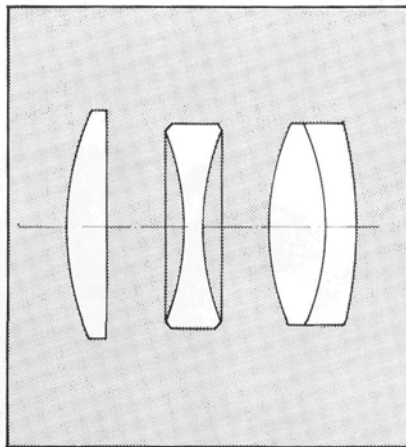

IFJ. SOPRONI BÉLA

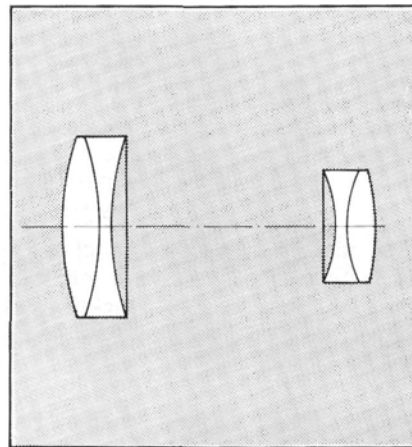

Nagylátászögű objektív

Normál objektív

Teleobjektív

□ **Fényerő.** Az objektív fényátbocsátó képessége. Az objektív szabad (rekeszelés nélküli) nyílásának átmérője és a gyújtótávolság viszonya reciprokok értékét szoktuk használni az objektív fényereje jelzésül. Ennek számszerű értéke a gépek objektív-foglalatáról leolvasható: pl. 1,4; 1,7; 2,8; 3,5; 4,5 stb.

□ **Fényrekesz (blende).** Az objektív szabad nyílásának átmérőjét csökkentő berendezés. Számszerű jelzése mindig a legnagyobb nyílás fényerejéből indul ki, pl.: 1,4; 2; 2,8; 4; 5,6; 8; 11; 16. A rekesznyílás csökkentésével a filmet egyre kevesebb fény mennyiség éri, így a szűkebb rekesznyílás az expozíciós idő növelésével jár együtt. Minden jelzett szám beállítása esetén az előző rekesznyílás értékéhez mérve kétszeres megvilágítási idő szükséges. A rekesznyílás a képességet is

LINHOF-TECHNIKA 6x9-es fényképezőgép. Tárgy-, épület- és művészeti felvételek készítésére különösen alkalmas. Viszonylag kisebb fényerejű objektívjével nem kifejezetten riporter gép. Elő- és hátlapjai dönthetők, ami alkalmassá teszi magas épületek dőlésmentes fényképezésére és nehezen megközelíthető tárgyak felvételére. Tekercsfilm és síkfilm egyaránt alkalmazható hozzá

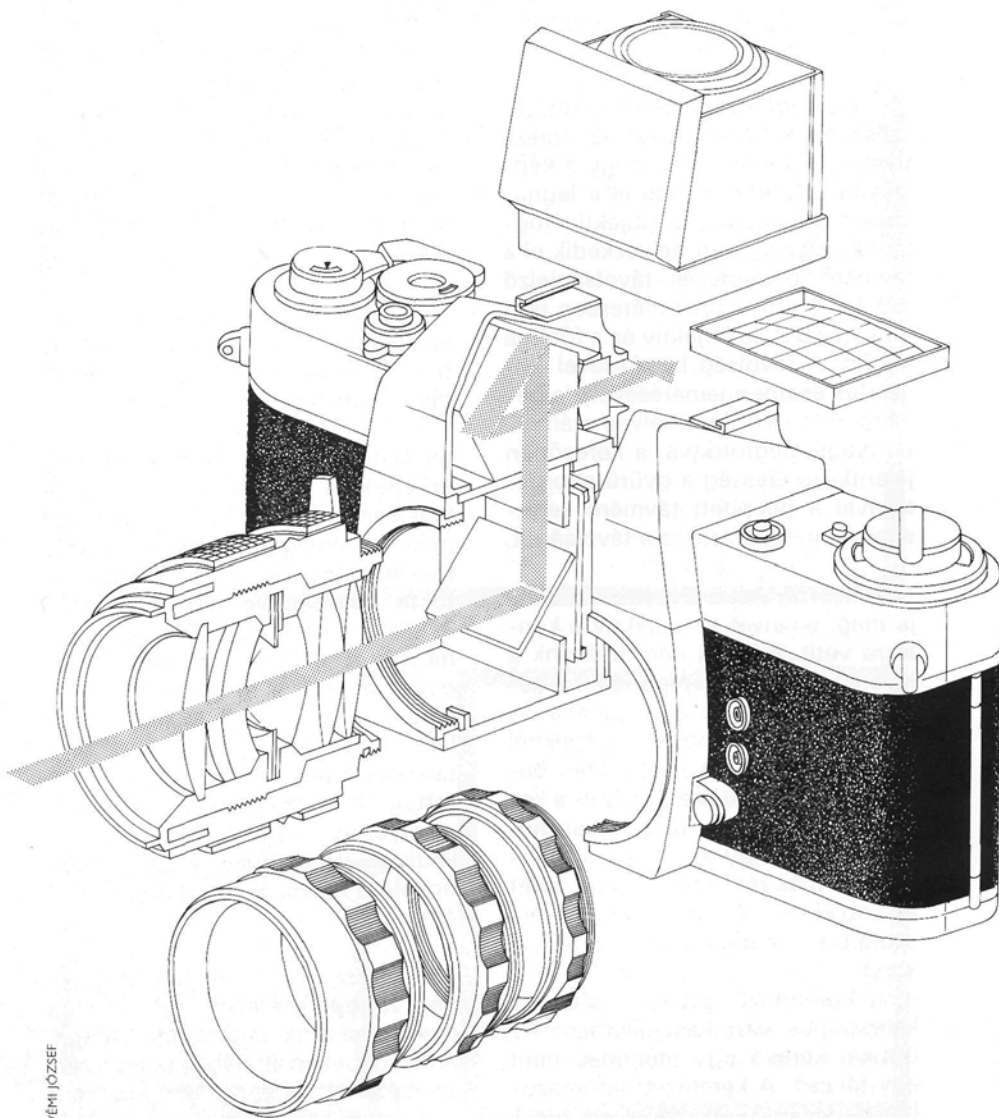
befolyásolja. Szűkítés esetén a tárgytér élessége mélységi irányban növekszik és a lencsehibák is csökkennek.

A gépek egy részén az objektív foglalatán jelölik, hogy a rekesznyílás beállításával a tárgytér távolságához viszonyítva, mélységi irányban hány métertől hány méterig éles a kép.

□ *Gyújtótávolság (fókusz).* A lencserendszer fősíkja és a gyújtópont közötti távolság a gyújtótávolság. A képoldali részen az objektív ebben a pontban vetíti élesre a távoli térben levő tárgyat. Az objektív fősíkjának megváltoztatásával lehet a közelebbi tárgyakat élesre állítani. Az objektívek gyújtótávolsága változó.

A kisfilmes gépeknél a 40–50–55 mm fókusz-távolságú (az objektív foglalatán f jellel jelölt számérték) normális objektívnek számít. Középfarmájú gépeknél ez 75–80 mm. Ha az objektíven jelölt érték ennél nagyobb, pl. 90–150; 180–240; 300–400; 500–2000 mm, akkor a lencse a távolban levő tárgyakat relatíve nagyobb méretben vetíti a képsíkra (a kép természetesen még mindig kisebb a valóságosnál). Hosszabb gyújtótávolságú lencsével a leképezett részlet nagyobb lesz, a tárgytér pedig kisebb, összehasonlítva a rövid gyújtótávolságú objektívvel alkotott képpel. A középformátumú gépeknél ebben a kategóriában 120-tól 2000 mm-ig terjed az objektív gyújtótávolsága. Ezeket nevezzük teleobjektíveknek.

EGYAKNÁS tükörreflexes gép röntgenrajza

A másik véglet a nagylátószögű objektívek családja. Ez kisfilmes gépeknél 15-től 30 mm-ig terjedő fókusz-távolságot jelent, középkameránál 40 és 65 mm közöttit.

□ *Távolságbeállító.* A tárgyter távolságának változásával az objektívet is állítanunk kell, hogy a képsíkban a főtéma nyerje el a legnagyobb élességet. Az objektív foglalatán egy gyűrűn helyezkedik el a távmérő berendezés távolságjelző skálája. Legtöbbször méterben jelzi a távolságot az objektív és a főtéma között. A távolság becslésével (kivételes esetben lemerésével) is beállítható a gyűrűn a helyes számérték vagy megfordítva, a keresőben jelentkező élesség a gyűrű elforgatásával a beépített távmérő segítségével meghatározza a távolságot.

□ *A kereső.* Azt a tárgyteret mutatja meg, amelyet az objektív a képsíkra vetít. Enélkül nem tudnánk a kívánt képet megkomponálni. A keresőben a képeltérés (parallaxis) korrigálására a modern gépeknél még egy keret látszik, az ezen belüli kép kerül a filmre. Ugyanis a kereső és az objektív más síkban helyezkedik el, így a kereső a valószínűségnek más részletét mutatja, mint az objektív. Ennek korrigálására szolgál a keresőben látható fénylő keret.

A különböző gépeken többféle keresőtípus van használatban. Az optikai kereső úgy működik, mint egy távcső. A keretezett látómezőben megjelenő kép azonos az objek-

tív látómezőjével. A tükröreflexes kereső úgynevezett egyaknás vagy kétaknás változatban fordul elő a gépeken. Az egyaknás kivitel esetében a felvételező objektív által adott képet egy elmozdítható tükr segítségével homályos üvegre vagy lencsére vetíti; a kétaknás kivitelű gépen két objektívet látunk. Ezek közül az egyik csak a keresőt látja el és nem vesz részt a filmre jutó kép alkotásában.

□ *Az élességállító.* A kereső és távolságbeállító együttese. A keresőben nemcsak a kép mérete jelenik meg, hanem az élesség beállítása is lehetővé válik. A képalkotó objektív állításával (távolságbeállítással) érhetjük el a homályos üvegen a legélesebb képet. Sok esetben ezt még külön nagyító ráfordatásával is tökéletesíthetjük. Az élességet két tükr segítségével tudjuk állítani. A két tükr két egymás mellett elmozdított képet ad. Amikor az állítógyűrű segítségével a két képet pontosan egymásra állítottuk, akkor lesz a képsíkban teljesen éles a tárgysík képe, illetőleg ekkor állítottuk be a megfelelő távolságot, amelyet így mérés nélkül és az objektív állítógyűrűjén a méterskála figyelése nélkül optikai eszközökkel értünk el.

□ *A zárszerkezet.* A fényképezőgép zárszerkezetével szabályozzuk nyersanyagunk megvilágítási idejét. A mai gépeken általában kétféle zárszerkezetet alkalmaznak: központi (Compur) és a filmszalag előtt mű-

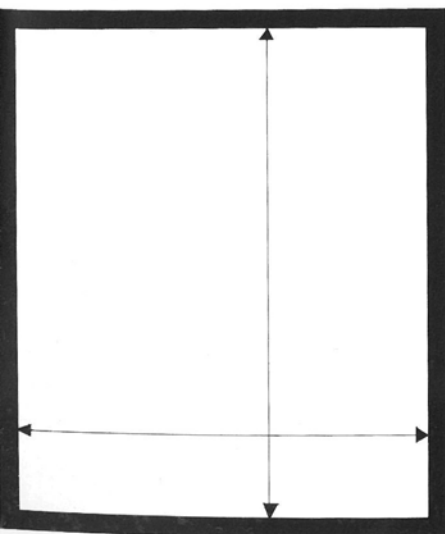
ködő redőnyzárát. A záruk egyik jellemzője a legrövidebb nyitvatartási idő, mert az objektív fényerejével összefüggésben ez mutatja meg, hogy milyen mozgó tárgyat lehet a géppel fényképezni. Ha a nyitvatartási idő alatt a mozgó tárgy elmozdulási szöge elenyésző, vagyis ha igen rövid a nyitvatartási idő, éles, nem elmosódott képet kapunk az objektumról.

A központi záraknál a rekesznyílás (blende) a kör alakú zár nyílását szabályozza, így a fénysugarak egyszerre érik el a filmet. A redőnyzárnál a redőnyrés nagyságát is változtatjuk és a fény csíkokban írja le a képet. Az expozíciós idő beállító gyűrűjével a zársebességet állítjuk be. A redőnyrés és a zársebesség adja a film megvilágítási fény mennyiségét.

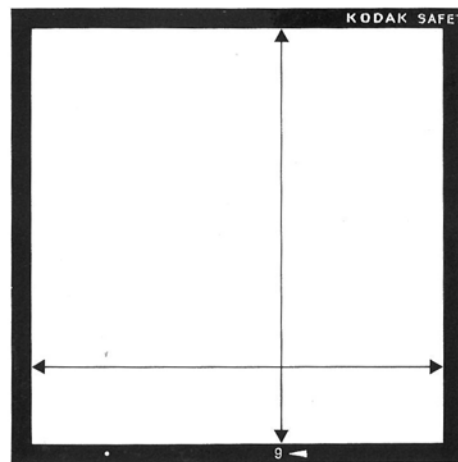
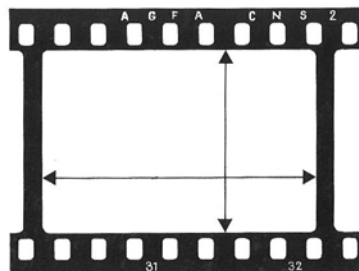
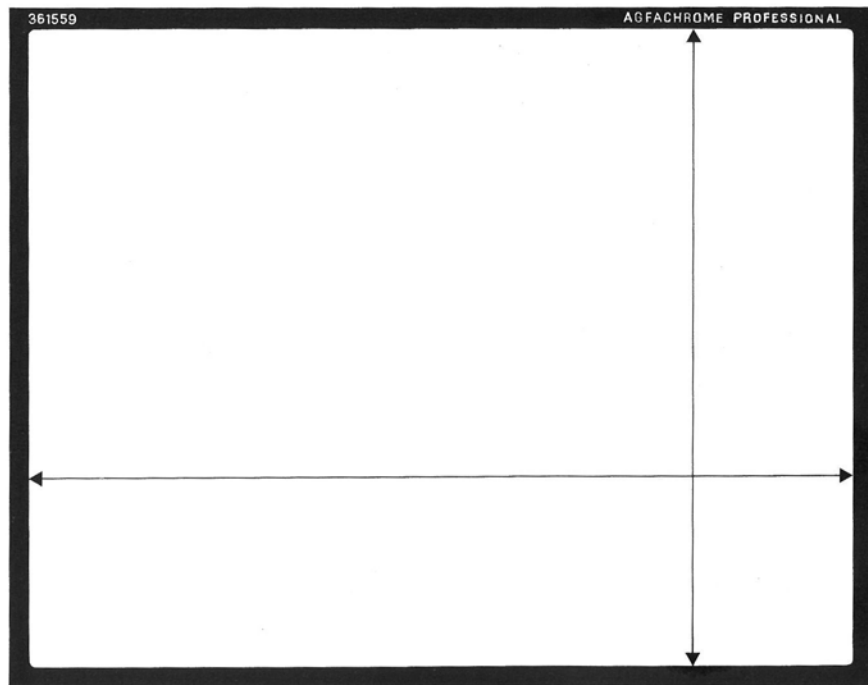
Film- és papírméretek

A film- és papírméreteket a képszerkesztő munkájának oldaláról vizsgáljuk. Azokról az általánosan használt filmméretekről és minőségekről van szó, amelyeket a nyomdai feldolgozásnál előnyösen használhatunk.

A fekete-fehér filmekről fekete-fehér kópiát készítettünk és adunk le a nyomdába. A nagyíthatóság és a

A 9x12 (84x110 mm), a 6x7 (55x65 mm), a 6x6 (55x55 mm) tekercsfilmek és a 24x36 mm-es kisfilm mérete és hasznos felülete

szemcsézettség már a leadás előtt eldől, hiszen a megfelelő méretű kópián ennek hatása már a nyomdába adás előtt jelentkezik.

Nyomdai feldolgozásra a

13×18 cm-es és a

18×24 centiméter nagyságú fekete-fehér kópia a leggyakoribb de a nyomda átveszi a

9×12 cm-es és a 18×24 cm-nél nagyobb, pl.

24×30 cm-es kópiákat is.

Kétoldalas képekhez vagy címlapkékhez

30×40 cm-es kópiákat is adhatunk.

A méreteket úgy választjuk meg, hogy a nyomdai kicsinyítés és nagyítás lehetőleg a normális határok között maradjon. Feles kisebbités és kétszeres nagyítás még jó méretaránynak számít, de ennél nagyobb arányú méretváltozás esetén már nem láthatjuk előre, hogy milyenek lesznek a képrészletek a nyomtatás után.

Különösen a túlzott nagyítás árt a képeknek vagy a rajznak. (A nyomdai reprodukciós gépek legtöbbször a ránézeti képeknél legfeljebb a kétszeres nagyítást teszi lehetővé.) A kisebbités legtöbbször használ, rajzok esetében azonban a kicsinyítésnél a vonalvastagság is vékonyodik, esetleg elvész a vonal.

Színes diapozitív film esetében az általános gyakorlatban a következő méreteket használjuk:

Nyers méret	Hasznos felület
24×36 mm, kisfilm	24×35 mm
6×6 cm, színes riportkép-dia	55×55 mm
6×7 cm, színes riportkép-dia	55×65 mm
6×9 cm, 9×12 cm, műszaki és tájfelvételi diapozitív	55×84 mm
12×18 cm, képzőművészeti felvételek diafilmje	84×110 mm
	110×170 mm

24×36 mm-es kisfilm-méretet (Leica-kocka) a nyomdák nem szívesen vesznek át, illetve az egész lap-anyagban néhány darabot kisebb nagyításra még elfogadnak. Ezeknek a kisfilmeknek a nagyíthatósága korlátozott és a színbontógépeken is nehezebb a feldolgozásuk.

A nyomdák a diapozitív eredetikenél a legfeljebb háromszoros nagyítást tartják a sikeres reprodukció alapjának, ezt a kívánságot azonban egészoldalas képek esetében nem lehet teljesíteni.

A színes negatívról készült színes papírkópiákat a fekete-fehér képekkel azonos alapterületben használjuk.

Azt, hogy a leadott anyag diapozitív vagy papírkópia legyen-e, nem a képszerkesztő határozza meg. Az egyes nyomdák technológiájuk, a színes reprodukciós eljárások kidolgozott módszerei szerint kérik a színes eredetiket diapozitív vagy színes papírkópia formájában.

Az általános tapasztalat szerint a színes diapozitívokról jobb reprodukció érhető el, mint a színes papírkópiákról.

A műszaki nyelvben közelebbi meghatározás nélkül *eredeti*nek neveznek minden nyomtatásra szánt képet, rajzot vagy más összeállítást, ami nyomdai fényképezés útján reprodukálható.

Hasonlóan speciálisan a nyomdai iparban használják az *átnézeti* és a *ránézeti* kifejezéseket, amelyek közül az első a filmanyagon levő, tehát átlátszó képeket jelenti, a második a papíryanagon levő, át nem látszó képeket, rajzokat és egyéb ehhez hasonló *eredetiket*.